

CSEH SÁNDOR

AKÁCFÁK ALATT (12.)

Még kora tavasszal az iskolában tanfelügyelőiségi utasításra megalakult egy úgynevezett „honismereti kör” a tanulók között. Ez a kör, amely csak papíron létezett, arra lett volna hivatva, hogy felkeltse a gyerekek érdeklődését szülőföldjük és szűkebb értelemben városuk, falujuk történelme és hagyományai iránt. Természetesen fel kellett volna karolni a tanulók tenni akaró szándékát a múlt addig még ismeretlen dolgainak a felkutatásában is. Laci az elsők között jelentkezett akkor, és lett is a tagja ennek a körnek, amelyről aztán már másnap mindenki igyekezett megfélekedezni. Így nála nem is a honismereti kör tagságából adódóan ébredezett a vágy a múlt titkainak a megismeréséért, hanem inkább az átélt cinteremi eset kapcsán.

Az egyik futballozó iskolai szünetben váratlanul hívták a tanítói szobába. Nem kis bosszúságára, mert jó formában volt, és nyeresre állt a csapat. Laci ezt sehogyan sem tudta feldolgozni, mindenképpen rosszat sejtett, sőt arra is gondolt, hogy a milicista vár rá odabent, hogy a dutyiba vigye, mert gödröt ásott a Televizslaparton. Ahogy belépett a tanítóiba, kissé megkönnyebbült, mert a hosszú asztal két oldalán ülő tanítók mosolyával találkozott, és milicista sem volt ott, pedig még az asztal alá is benézett. Az igazgató nagyon barátságos hangon szólt hozzá.

– Te ugye tagja vagy a honismereti körnek?

– Igen – válaszolta Laci félszegen.

– No, hát arról van szó – folytatta az igazgató –, iskolánknak szüksége van egy tanulóra, aki képvisel minket Ungváron az iskolák közötti honismereti körök találkozásán. Úgy tudjuk – intett a tanítók felé –, te élenként érdeklődsz a régmúlt iránt, még ásatásokba is belefogtál. Elvállalnád-e azt a megtisztelő feladatot, hogy te légy iskolánk küldötte?

Laci nem mérlegelt sokáig, már a bevezetőnél döntött, és alig várta, hogy kimondhassa az igent. A lényeg az volt, hogy nem lehetett sokáig habozni, mert másnap reggel már indulni kellett Beregszászba, s a gyülekezési hely a pionír ház volt. Ahhoz képest, hogy eddig még sohasem volt távol a szülői háztól, még tizenkét óráig sem, egyáltalán nem érzett szorongást, pedig most másfél napot idegen helyen és idegen emberekkel körülvéve kellett eltöltenie.

A „Dom pionyerov” udvarán sok kisebb-nagyobb pionír gyülekezett, de nem sokan beszéltek közülük magyarul. Volt ott egy különös arcú ember, akit Laci már messziről kiszúrt, s valahogy olyan benyomást keltett benne, hogy az apja szavaival élve, valamilyen slendrián típus lehet. Hosszú, görbe orra volt neki, sovány is volt, de a legjobban Laci azért tartotta különösnek, mert olyan nagy szemei voltak neki is, mint otthon Dülledt-szemű Jolánkának. Ez az ember valamit irogatott egy papírlapra. Egyszer csak intett Lacinak, és azt mondta – poj szudi. Laci „nagyon jól” értett oroszul. Hát, ha énekelni kell, akkor énekelek én – elég különös kívánság, de ezen ne múljon – gondolta ő, s azzal mindjárt hozzáfogott annak a népdalnak az elénekléséhez, amelyet a legutóbbi énekórán tanultak:

„Én vagyok a petri gulyás

Én hajtom a gulyát nem más...”

Kiderült, a görbe orrú ember magyarul is beszélt, mert nevetett, és azt mondta, hogy ő nem ezt akarta hallani. Nem volt mit tenni, Lacinak egy másikkal kellett próbálkoznia.

„Beregszászi lányok tyúkot ültettek...”

– Állj! – Szólt hangosan a dülledtszemű. Nem kell énekelni, a nevedet mondd meg! A bemutatkozás így sikerült tehát Lacinak, s aznap ahányszor ez az ember elment mellette, mindig megsimította a kopasz fejét. Fél óra elteltével a badalói „küldött” azt vette észre, hogy körülötte furcsamód megcsappant az udvaron szaladgáló, üvöltöző úttörők létszáma, s ez csakis azzal volt magyarázható, hogy miután jelentkeztek és a nevüket beírta a dülledtszemű ember, vidáman megugrottak, „mint a mókus fönt, a fán”. Laci egy percre sem gondolt ilyesmire, hiszen ő azért jött eltökélt szándékkal, hogy ismereteit gyarapítsa szülőföldjének történelmével kapcsolatban, tapasztalatot szerezzen az ásatási módszerekről, esetleg részt is venni egy ilyen, valamint megismerni egy nagyvárost – Ungvárt, és a múzeumot.

Ungvárt Laci szépnak találta. Nem győzte forgatni és emelgetni a fejét a sűrű közlekedés és a magas épületek láttán, gyakran lemaradozott a tizenkét főnyi csoporttól, és állandóan attól rettegett, mi lenne vele akkor, ha magára maradna. Valami olyasmi, ami egy vadmalaccal a rengetegben. Abban a teremben, ahol a pionírokon kívül sok tanáros kinézetű férfi és nő is jelen volt, többen felszólaltak, ki ukránul, ki pedig magyarul. Ő azonban csak a magyarokat értette. A bizottsági tagok, tanár vagy régészfélek egy hosszú asztalnál ültek, és a sok ő, ő, torokgombócos beszédek még csak érdekelték valamennyire. Ezek a beszédek egy új, reményekkel teljes életformát ébresztet-

tek Laciban, de a honismereti tagok olyan gyorsan olvasták fel az előre megírt mondandójukat, amilyen gyorsan ő darálja a kukoricát odahaza, amikor a Dugóék füttye meccsre hívogat. A vezetőjük, a hosszú és görbe orrú ember ült mellette, és Jenő bácsinak kellett szólítani. Laci kezdte már unni ezt a semmitmondó szócséplést, egyhelyben ülést és a Tenevizslapart, a horgászat, régészeti és focimeccsek jártak az eszében. Egyszer csak Jenő bácsi hozzáhajolt, és súgja: te következel.

– Tessék? – ébredt fel Laci.

– Téged hívnak, beszámolót kell tartani.

– Hogy-hogy? Erről nem volt szó. Nekem nincs semmi leírva.

– Semmi baj – súgta tovább Jenő bácsi, miközben a hosszú, görbe orra a Laci fülét bökdöste -, okos fiú vagy te, találj ki valamit, mondj el mindent, ami az eszedbe jut, csak ne énekelj! – Tette hozzá, és széles mosollyal megsimította a fejét.

– Jelen van a Badalovói Hétoosztályos Iskola tanulója? – szólt egy hang.

– Igen! Itt van. – Kiáltotta a dülleddszemű Jenő bácsi, s azzal oldalba taszította a fiút.

Amire Laci a közönség elé lépett, úgy kiszáradt a torka, mint a sorolja földje szép időben, és akkora gombóc keletkezett a torkában, mint egy tekegolyó. Úgy érezte magát a sok idegen előtt, mint a Kisorosz óráján, amelyre nem készült, sőt még annál is rosszabbul.

– Hát, mi, az iskolások – kezdte el – szeretünk áskálódni.

– Nem áskálódni, ásogatni – szólalt meg egy bajuszos öreg az asztalnál.

– Igen, ásogatni. Egyszer meg ásogattunk a cinteremben, és találtunk egy emberi koponyát és sok csontot.

– Milyen teremben? – kérdezte egy fiatal hölgy.

– A cinteremben – válaszolt Laci. Az temetőkeretet jelent latinul. Ott nagyon sok régen élt ember van eltemetve. Elek bátyám azt mondta, biztos olyanok is, akikkel lehet, még Petőfi Sándor is borozgatott. A templom falán van egy fekete márványtábla, amelyik Petőfi ott jártának az emlékéét őrzi. A templom jó magas, onnan messzire ellátni.

– Helyes. – Szólalt meg a bajuszos öregúr. – Most már elég a templomból. Inkább beszélj egyéb nevezetességekről.

Laci felbátorodott.

– Hát izé! Az iskolánkat a csehek építették, a bikaólból klubot csináltak. A kolhozfarm helyén valamikor nagyon régen erdő volt, és most is „Erdő”-nek hívják, és nagyon sok a pocok ott. Én meg a barátommal keressük a hunok nyomait.

– No! – Szólt ismét az öreg mosolyra derülve. – Erről az utóbbiról bővebb magyarázatot kérünk.

– Az úgy volt – kezdte Laci fontoskodva –, hogy a holt Tisza partján Dugóval ástunk egy mély gödröt.

Jenő bácsi a nagy, düledt szemével kacsintott egyet a fiúra, s ő pedig tudta, mi a dolga: mindenről beszélni, amiről csak jólesik.

– Ahogy ásunk, meg ásunk, találtunk ott edénycserepeket, ló koponyát, nyílveesszót és egy réz pénzdarabot is. Ezek a tárgyak vagy a hunoké vagy a rómaiaké lehettek.

– Mi volt írva a pénzre? – kérdezték többen.

Lacinak hirtelen eszébe jutott, hogy az apjának van egy régi érméje, arra is emlékezett, hogy ki és mi látható rajta.

– Mária Terézia – mondta.

A bizottsági tagok összenéztek, és gúnyosan, de elismerően bólogattak.

– Volt még valami? – kérdezték.

Igen, volt. Megtanultunk esőt csinálni. Békákat köpdöstünk.

– A békákat inkább hagyjuk. Köszönjük szépen, nagyon érdekes beszámoló volt, csak így tovább! – Mondta a bajuszos öreg, és Laci elégedetten helyet foglalt.

Jenő bácsi megveregette a vállát.

– Derék fiú vagy. Látod, így kell ezt csinálni, de azt a Mária Teréziát nem kellett volna mondani, mert ő jóval később élt a hunoknál.

– Na és! – okoskodott Laci. – A gödör alján voltak a hunok, felül meg Mária Terézia.

– Így már érthető. – Mondta Jenő bácsi. – Minden elismerésem, neked van igazad.

A találkozó véget ért, amely Laci számára igen tanulságos volt, mert „értékes tapasztalatokkal” lett gazdagabb. Végre kijutottak az ungvári utcákra, és ő felsóhajtott. Mindenütt jó, de legjobb kint, a szabadban, azonban a badalói soralja, az nagyon hiányzott. Ungváron a soralját járdának hívták. Jenő bácsi hamarosan találkozott egy ismerősével, és a javaslatára hármásban benyitottak egy csehóba, mivel a múzeum ügyis csak később nyitott volna ki. A hármásban szó ugyanis azt jelentette, hogy egyes-egyedül már csak Laci tartott igényt a honismereti körök számára biztosított további programokra, mert a többiek úgy eltűntek a sürgés-forgásban, mint a hunok a föld színéről. A csehó szó nem volt ismeretlen Lacinak. Az apja említette, az olyan hely, ahol inkább inni, mint enni lehet, olyanokat, ami-

től jókedvre derül a vendég. Jenő bácsi és ismerőse konyakot fogyasztotak, aztán feketekávéval rendeltek.

– Iszol feketekávé? – kérdezték Lacit. – Ilyen Beregszászban nincs.

– Nem szeretem – mondta Laci –, mert nagyon fekete.

– Hát sört iszol-e?

Ezt az italt ő még csak a nevére ismerte – hát megkóstolta.

– Ez sem jó, mert keserű – mondta.

Így aztán csak limonádéval koccintott velük. Ennek a Jenő bácsinak, ahogy egymásután gurította le a torkán később a korsó söröket az ismerőseivel, mintha folyamatosan hosszabbodott volna a görbe orra, és mintha nagyobbak és vörösebbek lettek volna a szemei is. Laci fogadni mert volna Dugóval, ennek az embernek már semmi kedve sincs múzeumba menni, sőt az is lehet, el is felejtette már. Hát nyert volna, mert a fiú nőgátására azt válaszolta: de hiszen, csak te maradtál. Hát nem jobb itt, mint a múzeumban? Laci mérgében megszarolta.

– Ha nem tetszik elvinni, mindenkinek elmondom az igazat. Én nem sört inni jöttem ide Badalóból, hanem múzeumot nézni.

Addig-meddig, mégis csak elmentek, de végül mégis csak Jenő bácsi nyert, mert a múzeum már bezárt. Miután az ungvári mézesmadzagot így elhúzták a Laci orra előtt, Jenő bácsival ismét csak a csehóban, majd pedig a beregszászi „Dom pionyerov”-ban kötöttek ki, amely kongott az ürességtől, ő pedig dörgött a méregtől, úgyhogy dühösen zsebre is vágta a pionírnnyakkendőt. Jenő bácsinak már olyan hosszú lett az orra, mint egy tapírnak, de úgy látszik, kevesellte, mert azt mondta, hogy nagyon szomjas, és be kell dobnia még egy sört, de tíz perc múlva jön, és felteszi Lacit a hazafelé induló buszra. Elmúlt egy félóra is, aztán rájött, ez az ember még a Dugó hazugságain is túltesz, azzal fogta magát, kiment az utcára, és elindult egy irányba. Egészen véletlenül megtalálta a buszállomást, és szerencséjére a már Badaló felé induló buszt is. Végül is bosszút állt a részeges Jenő bácsin, mert egészen estig keresték Lacit a városban egy milicistával. A badalói községháza telefonjánál nem volt ügyeletes, így aztán Jenő bácsi egy álmatlan éjszaka után, csak reggel tudhatta meg, hogy a badalói múltat kutató pionír már otthon van, és az iskolai osztályteremben éppen a fantasztikus élményeiről kell tartania egy beszámolót az irigykedő osztálytársainak. Tudniillik, Edita Fjodorovna mint osztályfőnök ragaszkodott hozzá, hogy nem olyan lehangolóan, csúnyán mesélje el a történeteket, inkább csomagolja aranypapírosba, mert az rossz fényt vetne mindenkire, és kö-

vetkezmenyei lehetnek, amire az iskolának nincs szüksége. Így hát Lacival ismét megszegették a pionír esküjét, és az osztálytársak előtt a rögtönzött hazugságaival kénytelen volt elkápráztatni a hallgatóságát, de úgy, hogy a végén még maga is elhitte a meséit. Még Aladár Aladárovicsnak is igaza lett, mert a „küldöttnek” valóban „különleges” élményekben volt része.

A tavasz fiatalos hévvel, új reményekkel foglalta el a helyét az évszakok sorrendjében, és kedvenc színével, zöldre festette az egész falut és környékét. A tanító úréknak nem volt sem kecskéjük, sem pedig tehenük. A Domcsi kutyán kívül azonban még volt az udvaron két négy lábú háziállat, amelyeket a tanító úr különös gonddal és mondhatni szeretettel nevelt, s ezek nem is disznók, hanem az ő szavai szerint cinkák voltak. Ezeknek a cinkáknak nagyon jól ment a soruk, legalábbis a tél beálltaig, a végnapokig. Finom moszlékot, kukoricát ettek, és amikor csak mód volt rá, naponta kétszer is megkapták a vitamindús zöldtakarmányukat. Az ólban és a karámban példás tisztaság volt, ha meglátták a gazdát, röfögve kikövetelték maguknak a mindennapi hátvakarást, a nyári hőségben pedig a tanító úr langyos vízzel is öntözte őket a locsolóval, hogy a cinkák ne szenvedjenek. A fűvel, vagy inkább a gazzal való ellátás a Laci mindennapi feladata volt. Ilyenkor a Csinki-féle fonott paszulyszedő kosarakat a bicikli kormányára akasztva megkereste a disznócsemegének számító lúdhúrt, muhart, disznóparajt, s ezeket jól a kosarakba taposta.

Az egyik napon a nehéz kosarakkal megpakolva hazafelé tartott, de úgy gondolta, mivel Dugóék mellett megy el, miért ne nézzen be hozzá, legalább megpihen. A barátja kint ült az udvaron egy sámedlin, és egy szalmaszálon keresztül szappanbuborékokat fúj. Lacinak is adott egy szalmaszálat, és máris ketten eregettek útnak a szellő hátán a szép szivárványos gömböket. Lacit már a régészetenél is korábban érdekelte a repülés, bár, éjszakai álmait kivéve, sem elméletben, sem pedig gyakorlatban nem jutott előre a tárgyban, és irigyelte is ezért elég gyakran a soraljai libákat. Most hirtelen az eszébe jutott egy fizikai törvény, ami a hideg és a meleg levegő súlyára vonatkozik. Mindjárt szóba is hozta a dolgot.

– Dugó, mondd nekem valamit. Tudod, hogy emelkedett a levegőbe először az ember? Meleg füstöt eresztett egy nagy gömbbe, és abba csimpszkodva felszállt.

– Hát oszt? – kérdezte Dugó. Csak nem tán te is szeretnél?

– Szeretni szeretnék, de kitaláltam valami mást.

– Nem tudom, minek van úgy, de ha te valamit kitalálsz, abbú feszt bajok vagynak, oszt akkor én iszom meg a levit.

– Ne ijedj meg, Dugó, ebből semmi baj nem lehet – nyugtatgatta Laci. – Persze az lenne az igazi, ha fel tudnánk szállani mi is, vagy legalább magasról, mondjuk a toronyból, szép lassan leereszknénk. Én már törttem ezen a fejemet, de hát ahhoz sok minden kell. Titokban lehetetlen megcsinálni, de itt van ez a szappanbuborék, lehetne vele kísérletezni.

– Nem értem, mit akarsz, de azért mondd el, hátha kibírom röhögés nélkül. – Válaszolta gúnyosan Dugó, azonban látszott az arcán, őt is érdekli a dolog.

– Szóval – folytatta nagy komolyan Laci –, arról van szó, ha füstöt fújnánk a buborékba, akkor vajon mi lenne? Vajon emelkednék feljebb és feljebb? Meg kellene próbálni, és akkor már tovább lehetne lépni. Például valamilyen nagyobb valamit megtölteni füsttel, hogy mondjuk, fel bírjon emelni egy békát.

– Miért pont békát? – kifogásolta Dugó. – Nem sajnálnád? Ha leugrik, megdöglik!

– Azért mondtam egy békát, mert az jutott az eszembe. Nem sajnálok egy békát a tudományért feláldozni, máskülönben a gólya minden nap megzabál belőlük ötöt-hatot. Ez meg le sem ugrana, mert lekötöznénk, és elrepülne Magyarországra.

Dugó fejbakarása jót jelzett.

– Nem bánom – mondta –, de cigaretta kéne.

Számára ez nem jelent gondot. Átment a szomszédhoz azzal, hogy Jani bátya küldte őt egy szál cigarettáért. Azt üzeni, majd megadja. Ilyen egyszerű volt az egész. A kísérletet most már semmi sem hátráltatta. Dugónak már volt dolga a dohányzással egyszer, az anyja akkor jól elverte, de hát annak már egy hónapja, úgyhogy jó régen történt. Levegő helyett most már *Verhovina* füst áramlott a szalmaszálon át, s a két fiú érdeklődve figyelte a fizikai törvények érvényesülését. A buborékok nagyon szép fehér gömbökké változtak, de nem akartak magasabbra emelkedni, sőt mintha még lomhábbakká váltak volna az eredetieknél, laposan hömpölyögtek. A szél elvitte őket a sarokig, de ott irányt változtattak, s a kísérleti gömbök a szomszédban lakó nagymama udvarán jelentek meg. A Dugó mamája ott tett-vett valamit, és egyszer csak azt látta szegény a szürke hályogos szemével, hogy valami ördögösség vagy rontás van készülöben, mert a buborékok a falnak ütköztek, s ott egymás után szétpukkantak, tehát nem tudta,

mire vélni a rejtélyes füstpamacsokat. Erzsi nénye nagyon megijedt, futásra vette a dolgot, bemenekült volna a házba, de sajnos a rossz látása miatt megbotlott a küszöbben, és a lábát törte. A két fiú tudtán kívül megtörtént hát a baj. A balesetről a Dugó anyja csak másnap szerzett tudomást, amikor Erzsi néném elpanaszolta a lányának, hogy milyen csúnya rontást küldött rá valaki. Meg is nevezte az illetőt, aki gyanús volt neki. „Biztosan Tilka lehetett a, mert úvele még jánykorunba összevesztünk, la!” A lánya nem hitt ennek a mesének, ő inkább a fiára, Dugóra, gyanakodott, annál is inkább, mert a ház sarkánál megtalálta azt az eldobott csikket, amelyet Dugó a *kísérlet* befejeztével elég gondatlanul eldobott.

A következő napon, Laci a soralján, a lócán ült, amikor Dugó közeledett felé. Már a mozgásáról messziről észre lehetett venni, hogy valami nincs rendben a közérzetével. Szóltanul leült Laci mellé, de egy kicsit nagyobb távolságra a szokásosnál.

– Mi van, te? – kérdezte tőle. Éhes vagy, hogy rossz a kedved?

– Nem vagyok én éhes – mondta kelletlenül.

– Hát akkor meg?

Dugó felsóhajtott.

– Beteg a mamám, mert megijedt a füstös buborékoktú, oszt elesett. Én meg meg vagyok verve. Na, most má' tudod!

– Hogy lehetett az, hogy megijedt? – kérdezte Laci.

– Hát úgy lehet, hogy az öreg, az mán ilyen. Azt hitte, boszorkányság. Ugyi! Nem meg mondtam, hogy amit te kitalálsz, abbú csak baj van mindég?

Laci már alig lepődött meg azon, hogy már megint veri a balsors, és most már közvetve is.

– Most már értem – mondta –, de ne haragudj. Erről se te, se én nem tehetünk, mert véletlen volt. Mivel tudnák kiengesztelni?

Dugó megvakarta a kopasz feje búbját.

– Add nekem a nagyítót!

– Jaj, Dugó, csak azt ne! Már úgy a szívemhez nőtt, meg hát ez múzeumi tárgy. Csak ennyi maradt meg az apám autójából, de tudod mit? Odaadom neked egy hétre, játsszál vele, de vigyázz, fel ne gyújts vele valamit!

Este a titkos naplóba a következő sorok kerültek: „1959. árpilis 25. Megkezdtük az ásatásokat, de egyelőre még nem találtunk semmit. Voltam már Ungváron is, bár ne lettem volna, mert okosabb nem lettem, de hazudni, azt kellett. A füstös kísérlet füstbe ment, Erzsi nénémnek meg eltörtött a lába. Én egy örök vesztes vagyok. Úgy látom, csak ott nincs baj, ahol én

nem vagyok. Dugó a nagytómával felgyújtotta a tyúkólat. A tyúkok csak egy kicsit pöröldöttek meg, de a deszkák megfeketedtek. Az anyja most a javítóba akarja dugni, ahol a rossz kölykökből jókat faragnak egy év alatt. Legalább levelezhetek vele titkosírással. Én már alig várom a vakációt. Nagy tettekre készülök!”

Szó, ami szó, a jó barátokat nem csak úgy kell értékelni, hogy jó velük játszani, szórakozni. Egy jó barát legyen őszinte, becsületes, sőt esetenként áldozatkész is. Például szolgált erre ez a legutóbbi buborékos és nagytós, eléggé zúrós eset, amikor Dugó megmutatta azt a kevés jó tulajdonságát, amelyet eddig a lelkiismeretében, ha jó mélyen is, de raktározott, és volt benne olyan betyárbecsület, hogy egy árva szóval sem említette a főbűnös Laci nevét a *kínvallatások* alatt. A nagytó is épségben megkerült, amit a kutyaólbán rejtegetett, s ami bizonyította volna egy második személy létezését az ügyben. Amikor a töltésen túl, a Nagy Nyárfánál ismét találkoztak, megállapították, az életnek mennie kell tovább, még akkor is, ha nehéz kiküszöbölni a rájuk gonoszul leselkedő kudarcokat, baleseteket. Dugónak éppen iskolában kellett volna lennie, erről árulkodott a fa tövébe ledobott iskolatáska is, Laci pedig irigykedett, hogy ő ezt is megteheti.

Egyetértettek abban, hogy az ásatásokat folytatni kell, de ezúttal enni-valót és vizet is visznek magukkal, mert most már komolyan kell venni a kutatást, hiszen telik az idő, és esetleg mások megelőzhetik őket. Pontosan azokat a tárgyakat vették magukhoz, amelyeket a múltkor, de ezeken kívül Laci még berakott a táskába egy olyasmi nagyságú tükröt is, amilyen a Zsófi nénye-féle *balesetben* főszerepet játszott, valamint hívta magával Domcsit is, neki sem kellett kétszer szólni. Jó meleg volt már az idő. A Kis Tisza pocsolyás, párologó partját több gólya is meglátogatta, hosszú, piros csőrükkel keserítették a brekegő tóalakók életét. A tiszta, felhőtlen égből fecsképarók érkeztek, hófehér hasukat megszáncóztatták a tó tükrén, és egy-egy kört leírva megismételték többször is. Laci lehúzta szandálját, és akárcsak Dugó, mezítláb vágott neki a Tenevizsla felé vezető sima ösvénynek. Domcsi nyelvét kiöltve elől lépegetett, gyakran hátranézett, hogy meggyőződjön róla, nincs-e kifogása ellene senkinek. Ezt a nem mindennapi kutyanévet Domcsi a gazdájának köszönhetette, mert Bodrija mindenkinek lehet, de Domcsija a világon senkinek, egyedül csak Lacinak.

A félbehagyott gödör ott ásított unalmasan a parton, s mintha azt mondta volna: bánja, hogy megszületett. A fiúk bedobták a horgokat a holtág vizébe, majd elővették az ásókat. Dugó azon a véleményen volt, neki in-

kább egy másik helyen kellene munkához látni, kissé távolabb, mert ott neki valami gyanús. Pár perc múlva fintorogva és kérdően nézett Lacira, mert észrevette, hogy a táskából tükröt vesz elő.

– Tükröt is hoztál? Megint kísérlet lesz? Már megint kezdod?

– Ne félj már, na! – Válaszolta Laci. – Most nincs itt Zsófi nénénk. Ettől nem lehet senkinek sem baja, csak a békák viselkedését szeretném tanulmányozni vele.

A tanulmányozás abból állott, hogy a szemükbe világított a tükörrel, és amikor semmi említésre való nem történt, ahogyan Csinki tanította, kicsalogatott belőlük néhányat, majd elibük állította a tükröt. Csoda nem történt. A brekik nem akartak kísérleti alanyok lenni, nem voltak kíváncsiak tükröképükre, és visszaugráltak a vízbe.

– Nahát, Dugó – mondta Laci –, hogy ezek a békák milyen buták! Sosem fogják megtudni, hogy néznek ki.

– Ó, eridj má! – Legyintett a kezével Dugó, és folytatta az ásást.

Ez a vélemény jól érzékeltette, hogy Dugót immár teljesen hidegen hagyják a legújabb kísérletek. Ahogyan a gödrök mélyültek, s a kidobott föld kupacai emelkedtek, úgy fogytak a remények is, mert sem a hunoktól, sem pedig az ősmagyaroktól származó leletek nem kerültek napvilágra, bár szorgalmas munkájukért nem ezt érdemelték volna. A Dugó gödrében azonban mégis csak volt valami – egy vakond járat. Laci hallott az anyjától valami ürgeöntésről szóló verset, abban is egy Laci nevű fiú szerepelt. Nyomban kipattant a szikra – ürgeöntés következik! A táskákkal hordták is a vizet rendületlenül, de sem a lyuk nem telt meg vízzel, sem pedig a lakója nem jött ki szárítkozni. Pedig de jó lett volna látni egy csuromvizes vakondot! A halak nem voltak éhesek, de ők igen, s amikor jóllaktak, Dugó kijelentette: „Ebéd után mán a nagyapám se dógozott többet!”

Volt ott, nem messze a parttól egy furcsa, gerendákból épített toronyféleség. Dugónak inkább oda lett kedve felmászni, de vitte magával a tükröt is. Amíg Laci hűsítette vízzel az alaposan leégett testét, addig ő szórakozott magában odafent. Egyszer csak rémülten felkiáltott.

– Szaladjunk! Szaladjunk!

– Mi történt? – kérdezte Laci.

– Majd elmondom, de most szaladjunk, mert jön a tra-aktor.

– Miféle traktor?

– A szemébe világítottam, de most sza-szaladjunk! – Rimánkodott Dugó.

– Megmondtam, megmondtam, te mindég csak a bajt hozod az emberre.

Gyorsan eldugtak minden szerszámot a bokrok között, azzal a régészek ismét, másodszer is futásnak eredtek az ásatási helyszínről. Szerencsétlen Lacinak muszáj volt a hátrára venni Dugót. Domcsival is gondok voltak, ő is megjed, és elkezdett ugatni, ezért be kellett fogni a száját. Kedvező volt viszont, hogy jó dimbes-dombos és jó bokros volt a Tenevizsla partja, és könnyen meg lehetett lapulni. A nagy csendben csak a két fiú és a kutya gyors szuszogása hallatszott.

– Na, mondd már – súgta Laci –, mi van hát? Mi a baj?

– Mindég mondom, miattad van minden. – Sziszegett a tövisszúrástól bosszúsán Dugó. – Ha nem hozod el azt a tükröt, nincs semmi baj. Felmentem a torony hegyibe, onnan át lehetett látni a töltésen. Ott szántott egy lánctalpas traktor, lehet Endre bátyám vót benne, pont szembe jött felém. Én meg mintha lűnék, kilűttem a tükörrel. Az ember kiugrott a traktorbú, megrázta az öklét, oszt megindult idefele ránk a traktorjával, de olyan gyorsan, mint egy német tank. Mindjárt itt lesz. Te veled oszt nem unatkozik az ember, mindég veszélyben van.

Alig mondta ki ezeket a szavakat, már lehetett is hallani a traktor zúgását. Aztán a töltés tetején megjelent a traktorista, valóban Endre bátya volt az. Körülnézett, majd leszaladt a torony aljába. A két fiú ezt nem bírta idegekkel, Dugó elfelejtette a fájdalmát, és hátra se nézve meg sem álltak hazáig. Domcsi nagyon örült a futásnak. Endre bátya sohasem tudta meg, ki volt az a tükrös tüzér, aki a szemébe célzott, és nem győzött csodálkozni a két frissen ásott idomtalan gödör láttán. Bizonyára, ha élete végéig találgatta volna, akkor sem jött volna rá, hogy kik és főleg, milyen célból végeztek ilyen sok és haszontalan munkát.

A tenevizslai horgászat teljesen eredménytelen volt, de annál nagyobb sikerrel kecsgettetett a Kis Tisza erősen apadó vize. A sirályok minden nap rendszeresen jártak ide lakomázni, tehát halat hozott ide az árvíz bőven. A part menti sekély vízben egy karvastagságú, jól megtermett csukát találtak Laciék, de sajnos már elpusztulva, félig elfogyasztva, vagy a gólya, vagy a kóbor kutyák végeztek vele. Megérett az idő a csoportos halászatra. Összeverbuválták tehát a tavalyi halászat résztvevőit, előkerültek a kasiták, kások, sőt valaki még egy darab hálót is hozott magával. Nagyon előrelátóan Pali még egy marék só is hozott, mert ha a nadálytámadásra került sor, sóval könnyen le lehet választani ezeket a testre tapadó vérszívókat.

Már az első húzásnál kiderült, a vízállás kissé magasabb a kelleténél, mert az alacsonyabb halászoknak a melléig ért. Történt egy kis riadalom is, mert Dugó, a legkisebbik, egy gödörbe léphetett, és úgy elnyelte a víz, mintha ott sem lett

volna, csak a kasitája úszkált a víz tetején jelezve, hogy ott még az előbb Dugó volt. Jellemző volt rá mindig, hogy szeretett fülletteni, kérkedett is az úszni tudásával, de most ez az eset alaposan móresre tanította, könnyen az életébe került volna, ha idejében nem veszik észre, és nem húzzák ki a többiek. Lenyelhetett egy fél liternyi vizet, ez látszott is az egyébként is domború pocakján, a halászat azonban folyt tovább. A gyorsan zavarodó vízben még a békák sem láttak jól, s a felemelt kasitákból úgy ugráltak ki magas ívben, mint a cirkuszi akrobaták. Laci figyelmeztette a társait, nehogy rájuk köpjenek, mert eső lesz.

– Hát oszt! – Kiáltotta vidáman Mózsi. – Ha esni fog, lebujszunk a víz alá, ott nem ázunk meg!

A zsákmány bőséges volt. Szép nagy halak is voltak közöttük, a kisebbeket elengedték. A halkapóknak is kell élni – bölcselkedett Feri. Amikor mindannyian kimásztak a pocsolyás vízből, a nadályok is érkeztek jóllakni, igaz utoljára, mert a víztől örökre elbúcsúztak. Kettőt közülük Laci betett egy vízzel telt befőttes üvegbe, úgymond *kísérleti* célból. Még nem tudta, mihez kezd velük, de hát őt sosem hagyta cserben a fantáziája, így nem is aggódott emiatt. Egy tanulságot le kellett vonni, és erre ez a halászat adott alkalmat. Veszélyes vízbe lépni annak, aki csak hazudja, vagy pedig azt hiszi, hogy tud úszni. Mózsinak a bátyja, Endre – gúnynevéen: Hermus – is tanúja volt annak a merülésnek, melynek során Dugó majdnem otthagya ritka fogsorát a Kis Tisza vízében. Hermus szépszál, atlétatermetű legény volt és bivalyerős, ez meglátszott az úszó technikáján is. Magáról a helyes úszásról nem sok fogalma volt. A Cigánygödört cirkuszi mutatványnak beillő módon, függőleges helyzetben szelte át, úgy hogy a testének a felét a víz felszínén tartva mindenki csodálhassa szörnyű izmait.

– Nem jól van ez úgy. – Mondta Hermus a halászoknak. Rossz végi lesz ennek. Megálljatok, adok nektek firidést. Aki nem fog megtanulni úszni, inkább fűbe ütöm, de akkor se hagyom belefúlni. Úgy lesz a la, hogy két hét múlva, aki felvégi pulyának mondja magát, ott legyen a Cigánygödör keskeny részinél, az első diófánál. Addig itt, a Kis Tiszában, tréningeljete, mert két hét t múlva mindőtök át fogja úszni a Cigánygödört egyszerre. Én fogok úszni utánatok, de úgy tudjátok meg, ha valaméköttök fül bele fele, nem húzom ki, inkább még jobban belenyomom a vízbe. Majd adok én nektek! Vagy megtanultok úszni, vagy pég egyet sem hagyok firidni!

A csukák, a kárászok jóízűek voltak, de Laci a Hermus fenyegetése után kesernyésnek érezte őket. Még aznap elment a félelmetes Cigánygödörhöz felmérni a helyszínt, ahol számára két hét múlva élet és halál kérdése fog eldőlni.